

Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee arvamus teemal "Teenustekaubanduse üldleping (GATS) — läbirääkimised 4. tarneviisi üle (füüsiliste isikute liikumine)"

(2005/C 286/06)

20. jaanuaril 2003 otsustas Euroopa Komisjon volinik Lamy saadetud kirjas vastavalt Euroopa Ühenduse asutamislepingu artiklile 262 konsulteerida Euroopa majandus- ja sotsiaalkomiteega teemal "Teenustekaubanduse üldleping (GATS) — läbirääkimised 4. tarneviisi üle (füüsiliste isikute liikumine)".

Välissuhete seksioon, millele tehti ülesandeks komitee asjaomase töö ettevalmistamine, võttis oma arvamuse vastu 20. mail 2005. Raportöör oli pr FLORIO.

Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee võttis 418. täiskogu istungil 8. juunil 2005 vastu järgmise arvamuse 134 poolt- ja 1 vastuhäälega, 7 jäi erapooletuks.

Sissejuhatus

Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee on Euroopa Komisjoni kaubanduse peadirektoraadiga seadnud sisse konstruktiivsed koostöösuhetud ja läbirääkimised mitmesuguste foorumite kaudu (konverentsid, arvamused, institutsioonidevahelised kohtumised). Eelmine volinik Pascal Lamy arutas oma ametiajal Euroopa majandus- ja sotsiaalkomiteega korduvalt rahvusvahelise kaubanduse, inimõiguste ja Maailma Kaubandusorganisatsiooni (WTO) läbirääkimistega seotud küsimusi.

Käesolevaga esitab Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee oma ettepaneku teenustekaubanduse üldlepingu (edaspidi GATS) 4. tarneviisi läbirääkimisteks, mida loetakse rahvusvahelise teenustekaubanduse avamiseks peetavate WTO läbirääkimiste võtmeelemendiks. Teenuste vaba liikumist Euroopa Liidus ja väljaspool peetakse õigusega potentsiaalseks majandust ja tööhõivet edendavaks vahendiks. Uute rahvusvaheliste kokkulepete majandusliku ja sotsiaalse jätkusuutlikkuse raames aitaks kõnealuse sektori tasakaalustatud arengule kaasa tõkete ja ohtude üksikasjalikum analüüs.

Teises riigis teenuseid osutada sooviva ettevõtte või äriühingu nimel tegutseva isiku ajutine füüsiline kohalolek riigis, mille kodanik ta ei ole, nõuab põhjalikumat analüüsi nii arengumaade kui Euroopa Liidu liikmesriikide osas.

1. GATS

1.1 Teenustekaubanduse üldlepinguni jõuti Uruguay läbirääkimiste voo käigus (1986–1994) ja kõnealune leping jõustus 1995. aasta algul, kui Maailma Kaubandusorganisatsioon asendas GATTi sekretariaadi. Vajadust teatud mitmepoolsete eeskirjade järele teenustekaubanduses tunnustati üldisemalt

1980ndatel, kui teenuste sektori (umbes kaks kolmandikku Euroopa Liidu SKTst ja tööhõivest) ja teenustekaubanduse kasv kiirenesid ning üha raskem oli määratleda piiri kaupade ja teenuste vahel. Kaupade eksport nõuab üha enam selliste teenuste nagu paigaldamine, koolitus, tugiteenused jm eksporti. Samuti avas rahvusvahelisele teenustekaubandusele (⁽¹⁾) uusi huvitavaid turge suund turupõhisele lähenemisviisile suhtumises riiklikesse ja kohalikesse monopolidesse (nt elekter, telefon ja telegraaf, linna- ja raudteetransport). Kuigi põhieesmärgiks on teenustekaubanduse liberaliseerimine, ei sunni GATS liikmeid teenustekaubandust liberaliseerima enam, kui nad turvaliseks peavad, ning lepinguga on võimalik piirata ka enamsoodustusrežiimi põhimõtet ja välismaiste tarnijate võrdset kohtlemist. Selgelt on nimetatud ka õigust korrastada teenuseturget ja võtta kasutusele uusi reegleid. Põhimõtteliselt ei ole välistatud ükski teenindusvaldkond, välja arvatud teenused, mida osutatakse riigiasutuste tellimuste täitmisel (⁽²⁾).

2. Tarneviisid

2.1 Erinevate tarneviiside seos

2.1.1 Vastavalt GATSi artikli 1 lõikele 2 on teenustekaubandus määratletud kui teenuse osutamine:

a) ühe liikmesriigi territooriumilt mis tahes teise liikmesriigi territooriumile;

(¹) Viide Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee tegevusele Hollandi eesistujariigiks olemise ajal 2004. aastal. EMSK arvamus WTO 4. ministrite konverentsi kohta Qataris: EMSK seisukoht, Brüssel, 17. oktoober 2001 (ELT C 36, 08.02.2002, lk 85). EMSK arvamus teemal "Euroopa lennueetvõtlus: ühtselt turult ülemaailmsete väljakutseteni" (ELT C 75, 15.03.2000, lk 4). EMSK arvamus üldhuviteenuste rohelise raamatu kohta (ELT C 80, 30.03.2004, lk 66). EMSK arvamus "Inimlikuma WTO nimel: EMSK ettepanekud" (ELT C 133, 06.06.2003, lk 75).

(²) Kõnealused teenused ja nende reguleerimine on riigiti erinevad.

- b) ühe liikmesriigi territooriumil mis tahes teise liikmesriigi teenusetarbijale;
- c) ühe liikmesriigi teenuseosutaja kaubandusliku kohaloleku kaudu mis tahes teise liikmesriigi territooriumil;
- d) ühe liikmesriigi teenuseosutaja poolt kõnealuse liikme füüsiliste isikute viibimise kaudu mis tahes teise liikmesriigi territooriumil.

2.1.2 Kõnealuseid tarneviise nimetatakse tavaliselt 1., 2., 3. ja 4. tarneviisiks. 1. tarneviisi puhul on tegemist kaugteenustega (posti, faksi, telefoni või Interneti vahendusel). 2. tarneviisi korral reisib klient teenuse tarbimiseks välisriiki (kõige tavalisemaks näiteks on turism). 3. tarneviisi puhul on tegemist kaubandusliku kohalolekuga teises liikmesriigis (investeering) ning 4. tarneviisiga on tegemist, kui inimesed lähevad (ajutiselt) teenust osutama teise liikmesriiki, kas seetõttu, et vaja on isiklikku kontakti kliendiga või seetõttu, et teenuseid tuleb osutada kohapeal.

2.1.3 3. ja 4. tarneviis on sageli omavahel tihedalt seotud. Ettevõtted vahetavad tihti oma kõrgema astme töötajaid ja spetsialiste eri riikides asuvate kontorite vahel. Kõnealune sisemine liikuvus on teenusepakkumise tõhususe seisukohalt oluline. Kuid ka 1. ja 2. tarneviisi pakkumist saab hõlbustada 4. tarneviisi abil. Näiteks saavad ärireisile minejad pidada läbirääkimisi ja sõlmida lepinguid kõnealuseid tarneviise kasutades.

2.1.4 Nagu selgus OECD uurimusest GATSi 4. tarneviisi kohta, on tarneviiside omavahelise seotuse tõttu peaaegu võimatu hinnata ühe viisi, nt 4. tarneviisi täiendava liberaliseerimise makromajanduslikku mõju — kaubanduse lisandumist, majanduskasvu ja tööhõivet, konkurentsivõimet, paremat teenuste osutamist ja madalamaid tarbijahindu⁽³⁾. Uurimusi 4. tarneviisi liberaliseerimise mõjust kaubandusele, majanduskasvule ja tööhõivele raskendab veelgi statistika puudumine tööjõu ajutise liikumise kohta vastavalt 4. tarneviisile. Küsimus ei ole tegelikult selles, kui ulatuslik on 4. tarneviisiga saavutatav kasu, vaid see, millist kasu on võimalik tagada ja milliseid negatiivseid mõjusid vähendada. Paljud äriühingud väidavad, et kaubandust takistab bürokraatia viisade ja töölubade hankimisel.

2.1.5 GATSi 4. tarneviis hõlmab rände üht väga erilist vormi. Kõnealusel vormil on kolm olulist tunnust: 1) see on ajutine; 2) otsuse teeb ja eesmärki kontrollib teenusepakkuja; 3) sellega ei määratleta ega kaitsta asjaomaste töötajate huve ega

õigusi, mida võib reguleerida iga sihtriik, mis ei ole WTO liige. Tööjõu liikumine GATSi 4. tarneviisi kohaselt on teenusepakkuja algatatud ajutine ränne teenuse pakkumise eesmärgil. 4. tarneviisi võib kohaldada ka olukordades, kus teenusepakkuja kohustab töötajat töötamise eesmärgil riigi piiridest väljuma.

2.1.6 Oluline on märkida, et 4. tarneviis erineb märgatavalt tööjõu vaba liikumise põhimõttest ELis/EMPs. Euroopa Liidus on isikul õigus valida, kus elada ja töötada. 4. tarneviisi puhul on aga tegemist teenusepakkuja õigusega siseneda teatud ajaks riiki (ELi) teenuse osutamise eesmärgil.

2.1.7 Tööjõu liikumine kuulub peamiselt sisserände ja tööturu valdkonda, mitte niivõrd rahvusvahelise kaubanduse valdkonda. On oht, et seoses tööjõu ajutise liikumisega hakatakse tööjõudu WTO reeglite raames käsitlema tarbekaubana. ILO (Rahvusvaheline Tööorganisatsioon) juhtmõtteks on, et tööjõud ei ole kaup⁽⁴⁾. 4. tarneviis tegeleb inimestega. Inimõigusi, töötajate õigusi ja töötingimusi GATSis siiski ei mainita, kuid neid saaks ja tuleks järgida mõlema liikme taotlustes, pakkumistes ja kohustustes, nagu seda on teinud Euroopa Liit ja liikmesriigid.

2.2.4. tarneviis ja lisa lepingu raames teenuseid osutavate füüsiliste isikute liikumise kohta

2.2.1 4. tarneviisis sisalduvat seost kaubanduse, inimeste liikumise ja tööturu eeskirjade vahel on käsitatud GATSi vastavasisulisel lisas. Kõnealuse lisa punktis 2 on märgitud, et GATSi ei kohaldata meetmete suhtes, mis mõjutavad liikmesriigi tööturule pääsu otsivaid füüsilisi isikuid, ega meetmete suhtes, mis on seotud alalise rände ja alalise elu- või töökoha problemaatikaga. Lisa joonealusel märkuses mainitakse, et ainuüksi tõsiasja, et mõne liikmesriigi füüsilistelt isikutelt nõutakse viisat ja teiste liikmesriikide füüsilistelt isikutelt seda ei nõuta, ei tohi pidada eritingimusest tulenevate soodustuste tühistamise või vähendamise aluseks. Samuti märgitakse lisas, riikidele jääb õigus rakendada meetmeid, millega reguleeritakse füüsiliste isikute pääsu kõnealuste riikide territooriumile või füüsiliste isikute ajutist viibimist nende territooriumil (kaasa arvatud viisakorraldus), tingimusel et kasutatud meetmed ei oleks kaubandust piirava mõjuga. Viisanõuet teatud rahvuste osas ei käsitleta kaubandust piirava asjaoluna. Lisas näidatakse, kuivõrd tundlik teema on WTO liikmetele tööjõu ajutise liikumise küsimus.

⁽³⁾ http://www.oecd.org/document/25/0,2340,fr_2649_34145_31773849_1_1_1_1,00.html

⁽⁴⁾ ILO rahvusvaheline tööjõukonverents, Philadelphia deklaratsioon, 1944.

2.3 Euroopa Liidu kohustused

2.3.1 WTO liikmete 4. tarneviisi osas võetud kohustused erinevad mõnevõrra teiste tarneviiside osas võetud kohustustest, eelkõige selle poolest, et kõnealused kohustused on horisontaalsed ning kehtivad kõigile liikmesriigi kohustuste loetelus esitatud sektoritele. See kajastab viisi, kuidas immigratsioonimetnikud reguleerivad ajutist rännet eeskirjadega, mida kohaldatakse riiki sisenemise eesmärgi, oskuste, hariduse jt tegurite suhtes, sõltumata sellest, millise sektoriga on tegemist.

2.3.2 Kuigi enamik riike võttis Uruguay vooru lõpus 4. tarneviisi osas kohustusi, kehtib üle 90 % kõnealustest kohustustest vaid kõrgema kvalifikatsiooniga oskustöötajate (juhid, professionaalid ja ettevõtlusalaste teadmistega spetsialistid) või ärilisel eesmärgil riiki sisenejate suhtes. Isegi oskustöötajatele on enamikul kohustustel mõju vaid siis, kui teenusepakkuja alustab sihtriigis kaubandustegevust (3. tarneviis) — tegemist on ettevõttesisese ümberpaiknemisega. Ainult mõned riigid on võtnud kohustusi teenusepakkujate suhtes, kellel ei ole sihtriigis kaubanduslikku kohalolekut — kes on välisriigis asuva ettevõtte töötajad või sõltumatud teenusepakkujad (vabakutselised, spetsialistid, ettevõtjad jne). Veelgi vähem riike on hõlmanud madalama kvalifikatsiooniga töötajaid. Tegelikult puudutavad enamiku riikide võetud kohustused 90 % osas vaid kõrgema kvalifikatsiooniga oskustöötajaid.

2.3.3 Sel kujul puudutavad 4. tarneviisiga seotud kohustused vaid tegevusi, mis toimuvad ja on olulised sektorites, kus 4. tarneviis on peamiseks teenuste osutamise liigiks (nt professionaalsed teenused, sealhulgas tervishoiutöötajad) või ilma kaubandusliku kohalolekuta sektorites (nt ehitus, kohalolekut nõudvad arvutiteenused).

2.3.4 Uruguay voorus võtsid Euroopa Liit ja liikmesriigid kohustusi, mis lubavad mõnedel välisriikide kodanikel teenuste osutamise eesmärgil ajutiselt Euroopa Liitu siseneda. Sää kuuluvad ka kohustused, mis võeti pärast Uruguay vooru toimunud laiendatud läbirääkimistel 4. tarneviisi üle.

2.4 EÜ jagab 4. tarneviisi teenuseosutajad kolme suurde kategooriasse ning teised WTO liikmed kasutavad sama liigitust:

— Ettevõttesisesed ümberpaiknemised: ettevõtte töötaja paigutatakse ajutiselt Euroopa Liidu välisest üksusest (peakontor, tütarettevõtte, haru) Euroopa Liidus asuvasse üksusesse.

— Ärilisel eesmärgil riiki sisenejad: välisriigi teenusepakkuja esindaja, kes ajutiselt siseneb Euroopa Liitu ühel järgmistest

eesmärkidest: a) läbirääkimised teenuste osutamiseks; b) lepingute sõlmimine teenuste müügiks; c) ettevõtte üksuse asutamiseks (tütarettevõtte, haru või kontor). Ärilisel eesmärgil riiki sisenejad ei tohi ise Euroopa Liidus teenuseid osutada.

— Lepingulised teenuseosutajad: kõnealune kategooria hõlmab juriidiliste isikute töötajaid ning võiks Euroopa Komisjoni uue ettepaneku alusel hõlmata ka sõltumatuid spetsialiste. Juriidiliste isikute töötajad sisenevad ajutiselt Euroopa Liitu välisriigi ettevõtte töötajana, kui ettevõttel on Euroopa Liidus teenindusleping. Sõltumatud spetsialistid on iseseisvalt töötavad füüsilised isikud, kes sisenevad ajutiselt Euroopa Liitu, et täita Euroopa Liidus teeninduslepingut, mille nad ise on hankinud.

2.5 Euroopa Liidu taotlused teistele WTO liikmetele

2.5.1 Euroopa Liit esitas taotlused 4. tarneviisiga seotud täiendavateks kohustusteks 106 WTO liikmele. Taotlused olid koostatud, lähtudes liikmesriigi arengust ja tähtsusest kaubanduspartnerina. Selles peegelduvad Euroopa Liidu enda ekspordihuvid kõnealuse tarneviisi osas. Euroopa Liit püüab tuua enamiku olulisemaid WTO partnereid sarnasele kohustuste tasemele. Esitati järgmised taotlused:

1) *Ettevõttesisesed ümberpaiknemised*: lubada olulisemate töötajate (juhid, direktorid, spetsialistid) ümberpaigutusi sidusettevõtjate vahel kuni kolmeks aastaks ning lülitada lepingutesse ka lühiajalised koolituseesmärgid.

2) *Ärilisel eesmärgil riiki sisenejad*: riigis viibimine kuni 90 päeva.

3) *Lepingulised teenuseosutajad*: esialgsed taotlused esitati vaid juriidiliste isikute töötajate suhtes. Hõlmati vaid teatud teenindussektorid (nt professionaalsed ja äriteenused, keskonnateenused), seejuures erinevad sektorid OECD riikide ja arengumaade puhul. Vähim arenenud riikidele kõnealuses kategoorias taotlusi esitatud ei ole. WTO partnerite jaanuaris esitatud taotlused piirdusid peamiste kaubanduspartnerite sõltumatute spetsialistidega.

2.6 WTO liikmete taotlused

2.6.1 Seoses läbirääkimistega sai Euroopa Liit rohkem kui 50 taotlust teiselt liikmesriikidelt, arendamiseks 4. tarneviisi erinevatel tasanditel: ühelt poolt taotleti suuremat läbipaistvust seoses võetud kohustustega, samas soovisid mõned peaaegu kõigi enamikule teenustele kohaldatavate piirangute kaotamist.

2.6.2 Enamik taotlusi on tulnud arengumaadest ning peaaegu poolte arengumaade puhul taotleti kõigi piirangute kaotamist (see tähendaks isikute täielikku liikumisvabadust), madalamate oskustasemetega kaasamist, majanduslike vajaduste testi ja tööturu testi kõrvalejätmist seoses 4. tarneviisiga. Kolm riiki tahavad, et loobuksime oma viisarežiimist ning annaksime automaatselt õiguse riiki siseneda ja riigis elada. Mitu riiki soovivad kolmandate riikide kvalifikatsioonitunnistuste tunnustamist või Euroopa Liidu vastastikust tunnustamist käsitlevate direktiivide kohaldamise laiendamist kolmandate riikide kodanikele, kes on oma kvalifikatsiooni omandanud Euroopa Liidus.

2.6.3 31. maist 2. juunini 2003 Dhakas, Bangladeshis toimunud vähim arenenud riikide kaubandusministrite teisel kohtumisel taotleti Dhaka deklaratsiooni lõike 15 punktis IV vaba juurdepääsu arenenud riikide turgudele füüsiliste isikute ajutise liikumise näol, eriti madalama oskustasemega või oskusteta teenuseosutajatele 4. tarneviisi raames, tunnustades muu hulgas kvalifikatsioonitunnistusi, lihtsustades viisa andmise korda ning majanduslike vajaduste testi läbimist nõudmata.

3. Euroopa Liidu pakkumine

3.1 Mitmes valdkonnas pakutakse märkimisväärseid edasarendusi: lepinguliste teenuseosutajate puhul on 22 alamsektori (enamasti professionaalsed ja äriteenused) ning veel nelja sõltumatuid spetsialiste puudutava sektori osas kokku lepitud viibimine kuni kuus kuud. Sama põhigrupi suhtes on Euroopa Liit nõustunud mitte rakendama majanduslike vajaduste testi, vaid kasutama arvulist määra teenuseosutajatele, kelle suhtes kõnealune kohustus kehtib. Täpsem määr ja selle kohaldamise eripärad tuleb alles kindlaks määrata. Lisaks võib noortele ettevõttesisesse üleviimise korral ette näha koolituse pikkusega kuni 12 kuud. ELi kõnealune pakkumine on kahtlemata üks ambitsioonikamaid ja proaktiivsemaid pakkumisi, mis kunagi tehtud.

4. Kolmandate riikide pakkumised

4.1 Vaid piiratud arv (38) WTO liikmeid on teinud esialgseid ettepanekuid teenustekaubanduse edasiseks liberaliseerimiseks Doha deklaratsiooniga kehtestatud tähtajaks, vaatamata tõsiasjale, et sellega kaetakse 91,6 % maailmakaubandusest. Nii tööstusriikide kui arengumaade ettepanekute tase jääb isegi kvaliteedi osas suhteliselt madalaks ja piiratuks. Siiski tuleks meeles pidada, et teatud riigid, nagu India, Filipiinid, Tai ja Indoneesia sõnastasid oma taotlused ELi uue pakkumise alusel ümber.

5. Ajutine riigis viibimine, tööturg ja sotsiaalne ühtekuuluvus

5.1 4. tarneviisiga seotud probleemid ei piirdu kaubandusega. Küsimused puudutavad ka üldisemat rännet ja töajutuspoliitikat. Ränne hõlmab ühe alajaotusena ajutist rännet, mis omakorda sisaldab rännet tööhõive eesmärgil. GATSi 4. tarneviis kujutab endast teist alajaotust.

5.2 4. tarneviisi rakendusulatus ei ole siiski selgelt määratletud. Täpsustada tuleb seost tööhõive eesmärgil toimuva ajutise rände ning kaubandusliku kohalolu eesmärgil toimuva ajutise rände vahel. Kuid eelkõige tuleb määratleda termin "ajutine", mis võib hõlmata aega paarist kuust enam kui viie aastani. Lisaks on veel määratlemata hõlmavad tööhõiveviisid. Veelgi enam, EL (leping) ja WTO kasutavad terminit "ajutine ränne" erinevalt.

5.3 On selge, et 4. tarneviisi tuleks rakendada vaid piiratud osa kõrge kvalifikatsiooniga töötajate ja sõltumatute spetsialistide suhtes. Kui tulevikus peaks 4. tarneviisi laiendamata ka teiste tööhõiverühmadele, läheks vaja mõiste "ajutine" palju täpsemat ja piiritlemat määratlust, samuti mõiste "teenuseosutaja" täpsemat määratlust. Arvestades, et kaubanduskokkulepped ei ole ideaalsed vahendid tööajutise küsimustega tegelemiseks, aitaks 4. viisi selgemaks muuta 1998. aasta ILO deklaratsioonis⁽⁵⁾ põhimõtete ja põhiõiguste kohta töö ja selle järelemeetmete kohta esitatud terminite kohaldamine. ILO deklaratsiooni näol on iseenesest tegemist õigusliku alusega. Nice'is vastu võetud põhiõiguste harta on ELi liikmesriikidele esmase tähtsusega, eriti kuna harta on nüüd hõlmatud põhiseaduse lepingusse.

5.4 Kõnealune muutus oleks väga oluline mitmetele sõltumatutele spetsialistidele, samuti pensioniskeemide valdkonnas ja tööpuudusega võitlemisel. On selge, et väljarändega tuleb tegeleda riigi tasandil, mitte WTO raames. Sarnaselt tuleb teatud töajutise aspektidega, sealhulgas inimõiguste ja sotsiaalse turvalisusega, tegeleda rahvusvahelisel tasandil sellistes organisatsioonides nagu ILO.

6. Järeldused ja soovitused

6.1 Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee tunnustab ülemaailmse teenustekaubanduse edasise liberaliseerimise tähtsust majanduskasvule nii arengu- kui tööstusriikides. Siiski ei ole veel teostatud mõjuanalüüsi liberaliseerimise tegelike sotsiaalsete tagajärgede ja tööturgude kohta teenuseosutaja riigis ja vastuvõtvast riigis.

⁽⁵⁾ http://www.ilo.org/dyn/declaris/DECLARATIONWEB.INDEXPAGE?var_language=EN

6.2 Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee möönab, et WTO liikmete õigus teenuste osutamist reguleerida ja uusi eeskirju kasutusele võtta on oluline.

6.2.1 Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee toetab Euroopa Liidu esialgseid pakkumisi GATSi 4. tarneviisi edasiseks liberaliseerimiseks, kuid tingimusel, et järgitakse vastuvõtjariigi tööjõu põhistandardeid, riiklikku tööseadusandlust ning olemasolevaid kollektiivlepinguid. Komitee kiidab heaks ja tervitab asjaolu, et komisjon on oma kohustuste loetellu lülitanud ka töötajate õigused.

6.2.1.1 Ettepanek lisada pakkumisele ettevõttesisesse praktika liiki võiks olla huvitav nii Euroopa Liidu rahvusvahelistele ettevõtetele kui ka noortele juhtidele ja kolmandate riikide ettevõtetele, seega tervitab Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee kõnealust ettepanekut. Muidugi tuleb täpselt määratleda kõnealuste suhete koolitusala olemus, vältimaks ohtu, et see teiseandatakse vähetasustatud tööks teenuste sektoris, kuna sel juhul oleks tegemist riigi õigusaktide või kollektiivlepingute vormis koolituseeskirjade või rahvusvaheliste tööjõu standardite rikkumisega.

6.2.2 Euroopa Liit teeb ettepaneku ka uute kohustuste võtmiseks lepinguliste teenuseosutajatena tegutsevate sõltumatute spetsialistide osas, kuigi vaid mõnedes alamsektorites ja kõrge kvalifikatsiooniga ekspertide osas ⁽⁶⁾.

6.2.3 Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee rõhutab meetmete tähtsust, mida liikmed võtavad, et tagada ajutiste töötajate kaitse, hoiduda diskrimineerimisest ja rakendada nõuetekohaseid järelevalvemehhanisme, nt vastavalt palkade kaitset puudutava ILO konventsiooni nr 95 põhimõtetele.

6.2.4 Eriti nõuavad sama tõhusate kontrollimehhanismide sisseviimist ees seisvad Euroopa Liidu laienemised, mis kaasavad riike, kus kollektiivlepingud on haruldased.

6.2.5 Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee on seisukohal, et teenustekaubanduse edasiseks liberaliseerimiseks peaks Euroopa Liit astuma samme, et:

- 1) selgitada, et lähetatud isikute direktiiv on ka töötajate ajutise liikumise aluseks;
- 2) selgitada, milline õigusraamistik kehtib teenuste liberaliseerimisel Euroopa Liidu siseturul (vt siseturuteenuste direktiivi

⁽⁶⁾ UNICE aruanne Cancuni kohta: "Liikudes üheskoos edasi" (Moving Forward Together), juuli 2003, määratleb 4. tarneviisi kui "ettevõtete võtmetöötajate ajutise liikumise".

projekt), mis on viimastel kuudel olnud eriti ägeda vaidluse keskmes;

- 3) teha selgeks vahe üldhuviteenuste (kaasa arvatud tervishoid, haridus, energia, gaas), majandus- ja mittemajandusteenuste, kaubandusteenuste ja mittekaubandusliku eesmärgiga teenuste ning muude teenuste vahel.

6.3 Põhimõtteliselt toetab Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee Euroopa teenuste foorumi ettepanekut GATS-loa loomiseks. Kõnealune luba muudaks teenusepakkujate liikumise nii Euroopa Liidust kui Euroopa Liitu sujuvamaks ning 4. tarneviisi kasutamise jälgimise läbipaistvamaks.

6.4 Paljude arengumaade jaoks on "ajude äravoolu" oht muutunud reaalsuseks. Mitmetes arengumaades on puudu nt meditsiiniõdedest, kes kolivad arenenud riikidesse, kus on kvalifitseeritud tööjõu puudus. Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee teeb ettepaneku, et komisjon ja liikmesriigid töötaksid välja eeskirjad või tava (nagu Ühendkuningriigi tervishoiusektor on teinud, eriti meditsiiniõdede osas, kus on välja töötatud töölevõtmise eetikakoodeks), vältimaks olukorda, kus arengumaad kaotavad oma pädeva tööjõu ja sellega võime hoolitseda oma elanikkonna vajaduste eest.

6.5 Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee kutsub Euroopa Liitu ja liikmesriike praegu mitte nõustuma 4. tarneviisi laiendamisega vähese väljaõppega või väljaõppeta töötajatele. Laiendamine viiks sisuliselt olukorrani, mis võiks ohustada ILO põhimõtet, et tööjõud ei ole kaup. Väheste oskustega võõrtöölised on tööturul pea alati nõrgas positsioonis. Välismaiste juhtide ja ekspertide või kõrge kvalifikatsiooniga sõltumatute spetsialistide positsioon on tavaliselt tugev ning nad on hästi kaitstud.

6.6 Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee ei saa nõustuda sellega, et töötajate ajutist liikumist, *de facto* ajutist rännet, reguleeritaks eelkõige WTO kaudu ja GATSiga, ilma inimõiguste või põhiliste tööjõustandardite (nt diskrimineerimise vältimine) tagatiseta. Toimiv koostöö WTO ja vähemalt ILO, Rahvusvahelise Migratsiooniorganisatsiooni (IMO) ning ÜRO vahel ajutiste sissevõetavate kaitseks peab olema 4. tarneviisi mahu edasise laiendamise eeltingimuseks WTOs. Sellega seoses suurendatakse ILO rolli dialoogi kolmanda osapoolena ning võimaliku koostöösorganisatsioonina.

6.7 Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee arwab, et Euroopa valitsused peaksid uuesti kaaluma juulis 2003 jõustunud võõrtöötajate ja nende perekonnaliikmete õiguste kaitset käsitleva ÜRO rahvusvahelise konventsiooni ratifitseerimist. Kõnealusel konventsioonis määratletakse ajutiste siserändajate õigused, näiteks "spetsiifilistel töökohtadel töötajad". Kõnealust konventsiooni kui rahvusvaheliselt tunnustatud standardite kogumit peaks kasutama poliitika suunamiseks isegi ratifitseerimata. ILO konventsiooni nr 146 on ratifitseerinud kuus Euroopa Liidu liikmesriiki ja liituvat riiki (enne ja pärast laienemist) ning neli muud Euroopa riiki. Kõnealusel konventsiooni sätteid peaks kohaldama koos soovitusena nr 151. Samuti tuleb kohaldada Euroopa Sotsiaalharta (Euroopa Nõukogu) asjakohaseid artikleid. Euroopa Liidu meetmed seoses GATSi 4. tarneviisiga peavad sobima kõnealuste standarditega, eriti nendega, millega Euroopa Liidu liikmesriigid on liitunud.

6.8 Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee tervitab Euroopa Parlamendi GATS resolutsiooni (12. märts 2003), eriti punkte 5, 10 ja 11 ning kutsub komisjoni ja liikmesriike seda GATSi puudutavatel läbirääkimistel arvestama.

Punktis 5 tuletatakse meelde, et GATS on vabatahtlik leping ning kõnealusel lepingu põhimõtted ei sunni erastama või

piiranguid vähendama, need ei näe ette ka kindlat liberaliseerimise astet; toonitatakse aga, et arengumaadele ja vähim arenenud riikidele ei peaks avaldama survet teenuste liberaliseerimiseks, eriti avalike teenuste osas.

Punktis 10 tervitatakse pakkumist tagada eriti arengumaadele paremad võimalused teenuste osutamiseks Euroopa Liidu turul, võimaldades kvalifitseeritud tööjõul ajutiselt siseneda, kuid toonitatakse, et läbirääkimistega tuleb kindlustada võõrtöötajate kaitse mis tahes diskrimineerimise eest; tuletatakse meelde, et igal juhul peavad kehtima jääma Euroopa Liidu ja siseriiklikud töötingimused, miinimumpalga nõue ning olemasolevad kollektiivsed palgakokkulepped, olenemata sellest, kas tööandja on registreeritud Euroopa Liidu liikmesriigis või mitte.

Punktis 11 rõhutatakse, et kaubanduslik kohalolek (investeering) peab jätkuvalt alluma kodumaisele maksustamisele, sotsiaalsetele ja muudele regulatiivsetele meetmetele; toonitatakse, et kaubandusliku kohaloleku välisriigis võib teha sõltuvaks ILO deklaratsiooni täitmisest (ILO kolmepoolne deklaratsioon rahvusvaheliste ettevõtete ja sotsiaalpoliitika põhimõtetest) ning 2000. aasta suvel täiendatud OECD rahvusvaheliste ettevõtete juhiseid.

Brüssel, 8. juuni 2005

Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee

president

Anne-Marie SIGMUND
